

MANUÁL

Jednotný systém monitorovania rodovej mzdovej diskriminácie
Reg. číslo projektu: 2004/2.2/02/023
Kód ITMS: 11220200072

Úvod

Úlohou tohto manuálu je v stručnosti vysvetliť niektoré základné pojmy, s ktorými sa v analýzach a iných textoch pracuje automaticky bez hlbšieho vysvetľovania. Profesie ktoré sa priamo nezaoberajú štatistikou môžu mať v niektorými pojmami problém. Preto sú tu uvedené pojmy so stručným vysvetlením ale bez vzťahov a vzorcov.

Základné štatistické pojmy

Štatistika skúma hromadné javy. Tieto javy skúma v štatistických jednotkách (napr. zamestnanec) štatistického súboru. Každá jednotka má svoje znaky (premenné). Znaky môžu mať povahu:

- kvantitatívnu (čísla)
- kvalitatívnu (slová)

Úhrn

Úhrn je súčet všetkých hodnôt daného znaku štatistických jednotiek.

Stredná hodnota

Stredná hodnota charakterizuje stred variability hodnôt. Používajú sa dve štatistiky:

- Priemer: súčet nameraných hodnôt delený ich počtom (aritmetický priemer), t.j. aká hodnota znaku (v priemere) pripadá na jednu jednotku.
- Medián: je hodnota z variačného radu hodnôt zoradených podľa veľkosti, ktorá delí tento rad na polovice, t.j. polovica jednotiek má hodnotu znaku menšiu ako je táto hodnota a polovica jednotiek ju má vyššiu.

Variabilita

Jednotlivé hodnoty znaku jednotiek sa v štatistickom súbore líšia. To predstavuje variabilitu. Na jej charakteristiku sa využíva rozptyl.

Rozptyl predstavuje priemerný štvorec rozdielov medzi každou hodnotou a priemerom. Druhá odmocnina tejto hodnoty je *štandardná odchýlka*.

Kvantily

Kvantily sú hodnoty, ktoré delia súbor na dve časti: pod a nad daný kvantil. Poznáme tieto kvantily:

- Medián, Me (2)
- Kvartil, Q (4)
- Decil, D (10)
- Percentil, P (100)

V zátvorke sú uvedené počty častí, na ktoré sa súbor pri daných kvantiloch delí. Ďalej je tu poradie kvantilu, ktoré je od jedna do maximálneho počtu mínus jedna. Napr. prvý decil, druhý decil, ..., deviaty decil.

Rodový mzdový rozdiel

Rodový mzdový rozdiel je jednoduchá miera ktorá vychádza z predpokladu, že plat muža je referenčný a plat ženy je umelo znížený. Vyjadruje o aké percento platu muža dostáva žena menej. Pri výpočte sa používa stredná hodnota mzdy (prevažne priemer) žien a mužov. Kladné čísla predstavujú vyššiu mzdu muža, záporné vyššiu mzdu ženy.

Segregácia

Segregácia vyjadruje izolovanosť istých skupín. Segregácia môže byť napr.:

- odvetvová (horizontálna)
- podľa stupňa riadenia (vertikálna)
- profesijná

Profesijná segregácia vyjadruje fakt, že ženy a muži nevykonávajú rovnaké zamestnania. Segregačný index sa snaží jedným číslom vyjadriť rôzne zastúpenie žien a mužov v konkrétnych zamestnaniach.

Regresia

Vyjadruje vzťah medzi vysvetľovanou premennou (mzda) a inými premennými (pohlavie, odvetvie a pod.).

Najjednoduchšia verzia regresie je lineárna párová regresia, kde sa skúma lineárny vzťah dvoch premenných. Grafickým vyjadrením je priamka, ktorá pretína os y v istom bode a má svoj sklon. Sklon priamky je vlastne regresný koeficient.

Regresný koeficient vyjadruje prírastok vysvetľovanej premennej ak sa vysvetľujúca premenná zmení o jednu jednotku.

V regresiach sa často používajú tzv. umelé premenné. Ide o metódu, kedy sa kvalitatívne znaky rozdelia na znaky, ktoré nadobúdajú hodnotu 0 alebo 1. Vytvorí sa toľko umelých premenných, koľko je unikátnych hodnôt daného kvalitatívneho znaku. Do regresie sa potom jedna umelá premenná nedá a regresné koeficienty sa vzťahujú práve k vynechanej premennej daného znaku. Napr. premenná kraj nadobúda 8 hodnôt. Vytvorí sa 8 premenných. Napr. umelá premenná pre Bratislavský kraj nadobúda hodnotu 1, pokiaľ je jednotka z Bratislavského kraja. Inak má hodnotu 0. Koeficienty týchto umelých premenných potom vyjadrujú vzťah k vynechanej umelej premennej pre Košický kraj.